

**UCHWAŁA NR XV/80/15
RADY GMINY NOWOSOLNA**

z dnia 27 października 2015 r.

**w sprawie przyjęcia "Sprawozdania z realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy
Nowosolna na lata 2013-2016 z lat 2013-2014"**

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9 i art.15 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 1515) w związku z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2014 r., poz. 1446 oraz z 2015 r., poz. 397 i poz. 774) uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Nowosolna na lata 2013-2016 z lat 2013-2014”, w brzmieniu załącznika do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Nowosolna.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady Gminy
Nowosolna

**Małgorzata Kamińska -
Bruszevska**

Załącznik do Uchwały Nr XV/80/15
Rady Gminy Nowosolna
z dnia 27 października 2015 r.

SPRAWOZDANIE Z REALIZACJI GMINNEGO
PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI
DLA GMINY NOWOSOLNA NA LATA 2013-2016
Z LAT 2013-2014

Wprowadzenie

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2014 r., poz. 1446 z późn. zm.) Gmina Nowosolna posiada opracowany „Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla gminy Nowosolna na lata 2013-2016”, który na mocy art. 87 ust. 3 ww. ustawy został przyjęty przez Radę Gminy Nowosolna uchwałą Nr XXV/158/13 w dniu 30 stycznia 2013 roku i ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Łódzkiego w dniu 28 marca 2013 roku pod pozycją 1755. Realizacja programu weszła w życie 14 dni po jego ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Łódzkiego, tj. w dniu 12 kwietnia 2013 roku.

W myśl art. 87 ust. 5 wymienionej ustawy wójt sporządza co dwa lata sprawozdanie z realizacji programu, które przedstawia radzie gminy. Niniejszym sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Nowosolna na lata 2013-2016 z lat 2013-2014 stanowi wypełnienie prawnego zobowiązania Wójta, wynikającego z treści ww. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Celem niniejszego opracowania jest analiza i ocena realizacji celów i działań zapisanych w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla Gminy Nowosolna na lata 2013-2016.

Do głównych założeń Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Nowosolna na lata 2013-2016 należą:

- ochrona walorów i wartości materialnych i niematerialnych przy jednoczesnym ich wykorzystaniu jako czynnika rozwoju obszaru gminy Nowosolna;
- promocja zasobów i walorów dziedzictwa kulturowego gminy Nowosolna.

W Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla Gminy Nowosolna na lata 2013-2016 sformułowano **cel strategiczny** w brzmieniu: „*Bogate walory i wartości kulturowe gminy źródłem dumy i podstawą rozwoju obszaru*”, wskazano **cel operacyjny** polegający na „*kreowaniu wartości regionalnych*” i **trzy działania**, które zgodnie z zasadą planowania zintegrowanego wpisują się w Strategię Rozwoju Gminy Nowosolna oraz obowiązujące dokumenty planistyczne gminy. Ich realizacja wymaga ścisłej współpracy Urzędu Gminy Nowosolna, instytucji rządowych odpowiedzialnych za ochronę zabytków, jednostek kulturalnych i oświatowych oraz instytucji pozarządowych i właścicieli obiektów zabytkowych.

Cel operacyjny: Kreowanie wartości regionalnych

Działanie 1

Zachowanie
ciągłości dziedzictwa
kulturowego

ZADANIA:

- Ożywianie historycznej tkanki ruralistycznej miejscowości gminnych,
- Rozpoznanie i zagospodarowanie osady i grodziska w Starych Skoszewach na cele turystyczno-administracyjne,
- Utworzenie parku kulturowego obszaru „Śladami Iwaszkiewicza dolinie Moszczenicy”,
- Wpisanie dworu w Byszewach na listę obiektów reprezentatywnych,
- Ochrona, rewaloryzacja i rozwój turystyki kulturowej i pielgrzymkowej w oparciu o cenny obiekt sakralny w Starych Skoszewach z uwzględnieniem lokalnych kapliczek,
- Wpisanie kościoła i ogrodzenia wokół kościoła w Starych Skoszewach do rejestru zabytków,
- Kandydowanie zabytkowych cmentarzy ewangelickich do pozyskania środków finansowych z funduszy ochrony środowiska na przeprowadzenie wymaganych prac rewaloryzacyjnych,
- Poprawa stanu obiektów zamieszczonych w gminnej ewidencji zabytków gminy Nowosolna,
- Opracowanie wirtualnej panoramy Gminy Nowosolna.

Działanie 2

Edukacja i
popularyzacja
wiedzy
o dziedzictwie
kulturowym oraz
promocja gminy

ZADANIA:

- Upowszechnianie legendy,
- Organizacja spotkań związanych z miejscem bitew,
- Promocja imprez o charakterze kulturowym,
- Wykreowanie pamiątek regionalnych,
- Wspieranie specjalów lokalnych i wpisanie ich na Ministerialną listę krajowych produktów regionalnych oraz ich promocja,
- Propagowanie dziedzictwa kulturowego w Centrum Kultury i Ekologii w Plichowie,
- Edukacja regionalna mieszkańców.

Działanie 3

Rozwój turystyki
kulturowej
w oparciu o walory
krajobrazowe i
historię obszaru

ZADANIA:

- Wykreowanie markowego produktu „Stare Skoszewy i okolice – spotkanie z historią, tradycją i kulturą”.

Zamierzeniem opracowanego sprawozdania obejmującego lata 2013-2014 jest zatem ocena stopnia realizacji przyjętych w „Gminny Programie Opieki nad Zabytkami dla gminy Nowosolna na lata 2013-2016” poszczególnych zadań w ramach trzech działań na rzecz zachowania i ochrony dziedzictwa kulturowego gminy z uwzględnieniem aktywności służącej promocji spuścizny historycznej.

W ramach **Działania 1 „Zachowanie ciągłości dziedzictwa kulturowego”** zrealizowano lub podjęto starania w zakresie niżej wymienionych zadań:

Zadania:

- **Ożywianie historycznej tkanki ruralistycznej miejscowości gminnych**

Przed okresem sprawozdawczych w większości sołectw zostały utworzone przestrzenie publiczne integrujące społeczność lokalną, tzw. centra wsi – wykorzystywane na funkcje społeczne, wypoczynkowe i kulturalne. W latach 2013 i 2014 przeznaczono nowe tereny na ten cel w miejscowościach Boginia, Borchówka oraz Plichtów oraz doposażono funkcjonujące już w latach poprzednich przestrzenie publiczne w miejscowościach: Byszewy, Kalonka, Kopanka, Ksawerów, Moskwa, Nowe Skoszewy, Natolin, Lipiny, Teolin oraz Wiączyń Dolny. Działania polegające na tworzeniu nowych oraz rozwijaniu istniejących przestrzeni publicznych stanowią kontynuację podejmowanych w latach poprzednich zadań polegających na ożywieniu ośrodków wiejskich - miejsc, w których zarówno mieszkańcy gminy, jak i turyści mogą spędzać wolny czas na świeżym powietrzu, spotkać się i odpocząć podczas zwiedzania malowniczych terenów gminy Nowosolna i okolic. Środki finansowe na ten cel są przeznaczane głównie z Funduszu Sołeckiego wyodrębnionego z budżetu gminy, jak również w przypadku miejscowości Teolin – częściowo ze środków unii europejskiej w ramach Programu osi 4 „Leader”, Działania 413 „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” objętego PROW na lata 2007-2013, w zakresie małych projektów (kwota dofinansowania 20.000,00 PLN).

- **Rozpoznanie i zagospodarowanie osady i grodziska w Starych Skoszewach na cele turystyczno-administracyjne**

Najbardziej znanym zabytkiem archeologicznym w gminie Nowosolna jest wczesnośredniowieczne grodzisko w Starych Skoszewach (jedno z najstarszych w Polsce Środkowej), wpisane do rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków decyzją z dnia 28.10.1971 i decyzją z dnia 04.04.1988 roku (Nr A/214). Zarówno władze lokalne, jak i środowisko badawcze, w tym: Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne w Łodzi, Stowarzyszenie Naukowe Archeologów Polskich Oddział w Łodzi – pracujące przy współdziałaniu Instytutu Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego i Katedry Geomorfologii i Geografii Uniwersytetu Łódzkiego, mając na względzie wartość historyczną i kulturową tego miejsca czynią starania służące ochronie grodziska średniowiecznego wraz z osadą podgrodową.

Łódzki Wojewódzki Konserwator Zabytków w 2009 roku przekazał wstępne wytyczne konserwatorskie do proponowanej realizacji projektu pt. *Rozpoznanie i zagospodarowanie osady i grodziska w Skoszewach Starych na cele turystyczno-administracyjne*. W sporządzonych wytycznych wskazano wykonać:

- zdjęcia lotnicze terenu osady i grodziska w różnych warunkach pogodowych i wegetacyjnych tak, aby uzyskać jak najlepsze zdjęcia do analizy archeologicznej z aktualnym stanem zachowania obiektu;
- na osadzie badania nieinwazyjne oraz odwierty metodami geologicznymi w celu rozpoznania faktycznego zasięgu osady;
- koncepcję zagospodarowania terenu na potrzeby administracyjno-turystyczne gminy Nowosolna, która powinna uwzględniać wyniki wstępnego rozpoznania archeologicznego oraz nawiązywać do dawnego budownictwa tych terenów.

Stosownie do powyższych wytycznych, na terenie grodziska oraz osady podgrodowej, w roku 2013 (po raz kolejny) zostały wykonane badania nieinwazyjne w celu rozpoznania faktycznego zasięgu, a także metryki niezwykle złożonej struktury przestrzennej zespołu osadniczego w Starych Skoszewach. W ramach programu dofinansowanego przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego - Instytut Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego:

- 1) w październiku 2013 roku zlecił wykonanie serii zdjęć lotniczych terenu;
- 2) w roku 2013 zlecił wykonanie pomiarów geodezyjnych obu stanowisk archeologicznych oraz sporządzono plan warstwiczny i numeryczny model terenu,
- 3) przeprowadził dwa badania powierzchniowe terenu: w kwietniu 2013 roku przebadano majdan grodziska, zaś w październiku 2013 r. teren osady podgrodowej. W ich trakcie zebrano olbrzymie ilości materiału zabytkowego zalegającego na powierzchni (fragmentów naczyń ceramicznych i kafla oraz 9 zabytków wydzielonych). W trakcie prowadzonych badań powierzchniowych zarejestrowano także ślady silnego zniszczenia podziemnych struktur archeologicznych, szczególnie wyraźne z północnej części terasy, na obszarze stanowiska 2 (osady), spowodowanego orką. Świadczy o tym zarówno bardzo duża ilość fragmentów ceramiki naczyniowej (7436 fragmentów), jak i zarejestrowane na powierzchni duże ilości polepy, kamieni, spalonego drewna i próchniczego piasku pochodzącego najprawdopodobniej z wypełnień obiektów archeologicznych.
- 4) w ramach prowadzonych prac wytyczono 19 poligonów o wymiarach 40x40 m do celów prospekcji magnetycznej, w celu uwydatnienia anomalii magnetycznych, które potwierdziły istnienie w przeszłości na tym terenie stref aktywności ludzkiej lub konstrukcji.

Urząd Gminy Nowosolna w roku 2014 przygotował tzw. „fiszę projektową” (priorytety inwestycyjne dla gminy Nowosolna) wnioskując o wybór i wpisanie między innymi projektu pn. „Rewitalizacja Majdanu jako części grodziska średniowiecznego w Starych Skoszewach” do projektu pn. „Strategia Rozwoju Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego” współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna. Projekt inwestycyjny zakładał adaptację na cele kulturalne historycznych obiektów wraz z ich otoczeniem, w tym: wykup działki o nr ew. 103 w miejscowości Stare Skoszewy, przeprowadzenie badań nieinwazyjnych obszaru, określenie form odbudowy i umiejscowienie Centrum Turystyczno-Administracyjnego Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego. W okresie sprawozdawczym poczynione przez władze gminy Nowosolna starania w zakresie zakupu nieruchomości, na której znajdowała się

osada podgrodowa od właścicieli gruntu – osób fizycznych nie powiodły się. Skomplikowana sytuacja prawna nieruchomości, jak i wygórowane żądania właścicieli doprowadziły do odstąpienia od koncepcji wykupu działki i jej zagospodarowania na potrzeby administracyjno-turystyczne gminy Nowosolna.

- **Utworzenie parku kulturowego obszaru „Śladami Iwaszkiewicza w dolinie rzeki Moszczenicy”**

Wprowadzono zapisy dotyczące granic projektowanego parku kulturowego „Śladami J. Iwaszkiewicza w dolinie rzeki Moszczenicy” w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Nowosolna, przyjętym uchwałą Rady Gminy Nowosolna Nr XXXVII/224/13 z dnia 4 grudnia 2013 roku.

Zgodnie z art. 16 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi, charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Jednocześnie uchwała ta powinna określać nazwę parku kulturowego, jego granice, sposób ochrony, a także zakazy i ograniczenia. Następnie wymagane jest sporządzenie planu ochrony parku kulturowego oraz obowiązkowe sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Podjęcie stosownej uchwały w sprawie utworzenia parku kulturowego wymaga zatem dokonania wcześniejszych szczegółowych analiz (w tym ekonomicznych) i rozważenia kwestii zasadności utworzenia parku kulturowego oraz ewentualnego jego zakresu.

- **Wpisanie dworu w Byszewach na listę obiektów reprezentatywnych**

Urząd Gminy Nowosolna zamierza wystąpić do Marszałka Województwa Łódzkiego o zamieszczenie dworu na liście obiektów reprezentatywnych, w kolejnej edycji „Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami w województwie łódzkim”, tj. w następnym okresie sprawozdawczym.

- **Ochrona, rewaloryzacja i rozwój turystyki kulturowej i pielgrzymkowej w oparciu o cenny obiekt sakralny w Starych Skoszewach z uwzględnieniem lokalnych kapliczek**

Corocznie w dniu 15 sierpnia w parafii rzymskokatolickiej pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Starych Skoszewach odbywa się uroczystość odpustowa, na którą licznie przybywają pielgrzymki piesze z parafii sąsiednich. Na uroczystą mszę świętą przybywają głównie pielgrzymi z: Brzezina, Strykowa, Łodzi, Niesułkowa, Kalonki i osiedla Nowosolna. Pielgrzymowanie do Sanktuarium Maryjnego w uroczystość Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny stało się tradycją kultywowaną od wielu pokoleń. Szkoła Podstawowa w Starych Skoszewach w tym dniu udostępnia pielgrzymom bazę szkoły: parkingi, toalety, punkt z wodą mineralną.

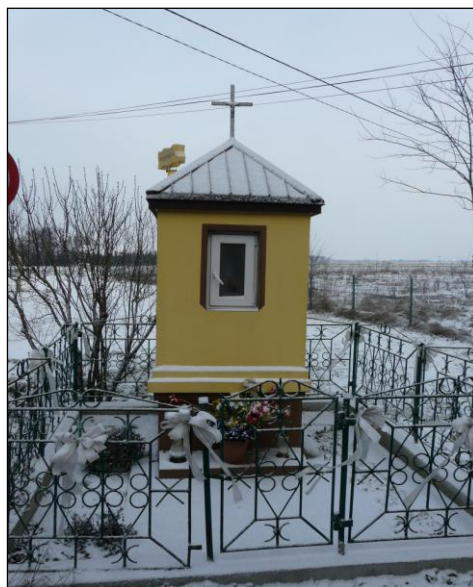
Kapliczki przydrożne i krzyże usytuowane na terenie gminy Nowosolna, stanowią jeden z najbardziej charakterystycznych elementów pejzażu. Położone na szlakach pielgrzymek pieszych i rowerowych często stanowią miejsca postoju, odpoczynku i modlitwy.

Konserwacją bieżącą przydrożnych krzyży i kapliczek zlokalizowanych na terenie gminy Nowosolna zajmują się mieszkańcy. W roku 2014 staraniem Rady Sołectwa Borchówka, ze środków Funduszu Sołectwa, odrestaurowana została kapliczka w Dobieszkowie. W ramach przeprowadzonych prac wykonano:

remont dachu, odnowiono elewację oraz wnętrze kapliczki, wykonano ogrodzenie z elementów metalowych oraz utwardzono kostką brukową teren wokół. Środki pozyskane z funduszu sołectkiego przeznaczono na materiały, natomiast prace remontowe zostały wykonane przez mieszkańców sołectwa w czynie społecznym. W roku 2014 także staraniem mieszkańców Sołectwa Teolin, odrestaurowana została kapliczka przydrożna. W ramach przeprowadzonych prac wykonano: remont dachu, odnowiono elewację oraz wnętrze kapliczki. Prace remontowe zostały wykonane przez mieszkańców sołectwa w czynie społecznym, z ich środków własnych.

Kapliczka przydrożna w Dobieszkowie

Kapliczka przydrożna w Teolinie

- **Wpisanie kościoła i ogrodzenia wokół kościoła w Starych Skoszewach do rejestru zabytków**

Urząd Gminy Nowosolna zamierza, w następnym okresie sprawozdawczym, wystąpić do parafii rzymskokatolickiej pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Starych Skoszewach, która sprawuje opiekę nad obiektami zabytkowymi, pozostającymi w jej władaniu, tj.: cmentarz parafialny, cmentarz przykościelny, kościół, plebania, murowane ogrodzenie kościoła, zabytki ruchome, z wnioskiem o rozważenie oraz podjęcie działań w celu wpisania kościoła i zachowanego zabytkowego ogrodzenia z kamienia naturalnego do rejestru zabytków województwa łódzkiego.

- **Kandydowanie zabytkowych cmentarzy ewangelickich do pozyskania środków finansowych z funduszu ochrony środowiska na przeprowadzenie wymaganych prac rewaloryzacyjnych**

W okresie sprawozdawczym nie poczyniono starań w celu pomocy w pozyskaniu środków finansowych z funduszu ochrony środowiska na przeprowadzenie wymaganych prac rewaloryzacyjnych zabytkowych cmentarzy. Nieczynne cmentarze ewangelickie zlokalizowane na terenie gminy Nowosolna stanowią własność parafii ewangelicko-augsburskiej oraz osób fizycznych (własność prywatna), w związku z powyższym gmina nie posiada bezpośrednio możliwości wpływania na poprawę stanu zachowania tych obiektów, co w konsekwencji powoduje niekiedy zaniedbania ze strony właścicieli i władających. Brak jest także możliwości prawnych udzielania pomocy finansowej właścicielom obiektów zabytkowych, wpisanych jedynie do ewidencji

zabytków zarówno gminnej jak i wojewódzkiej. W związku z tym stan zabytkowych cmentarzy ewangelickich pogarsza się z roku na rok.

- **Poprawa stanu obiektów zamieszczonych w gminnej ewidencji zabytków gminy Nowosolna**

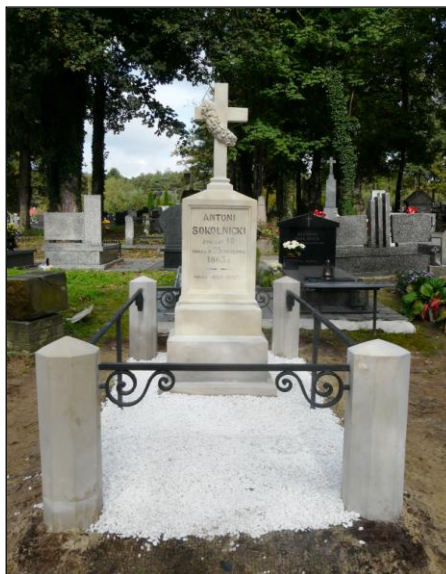
Mając na względzie ważność obiektów i miejsc historycznych wzmożono dbałość o poprawę stanu zachowania oraz utrzymanie porządku wokół obiektów objętych ochroną konserwatorską, będących pod opieką gminy oraz obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru.

Jednym z takich obiektów jest pomnik nagrobny powstańca styczniowego Antoniego Sokolnickiego z 1863 roku, wpisany do rejestru obiektów ruchomych województwa łódzkiego decyzją nr WOUZ – 660/30/11 Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Łodzi z dnia 29 marca 2011 roku. Jego zły stan techniczny (ubytki w płycie, pęknięcia, odspojenia, pokrycie mchem) spowodował, iż w roku 2013 podjęto działania mające na celu przywrócenie obiektowi dawnej świetności. Urząd Gminy Nowosolna pozyskał środki zewnętrzne: pochodzące z dotacji Wojewody Łódzkiego (w wysokości 5.000,00 PLN), z Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa (w wysokości 20.000, 00 PLN), jak również przeznaczył środki własne gminy w kwocie 4.500,00 PLN. Wspólnym staraniem zlecono przeprowadzenie prac konserwatorskich i restauratorskich przy pomniku nagrobnym. Program prac konserwatorskich obejmował: wzmocnienie struktury wapienia, oczyszczenie powierzchni obiektu, dezynfekcję preparatem biobójczym, stabilizację soli rozpuszczalnych, uzupełnienie ubytków kamienia, odtworzenie krzyża, hydrofibizację kamienia, oczyszczenie i rekonstrukcję ogrodzenia. W miesiącach lipiec-wrzesień 2013 r. przeprowadzono prace konserwatorskie i restauratorskie obiektu. Koszt całkowity zadania wyniósł: 29.500,00 PLN.

Pomnik nagrobny powstańca styczniowego na cmentarzu parafialnym w Starych Skoszewach

przed konserwacją

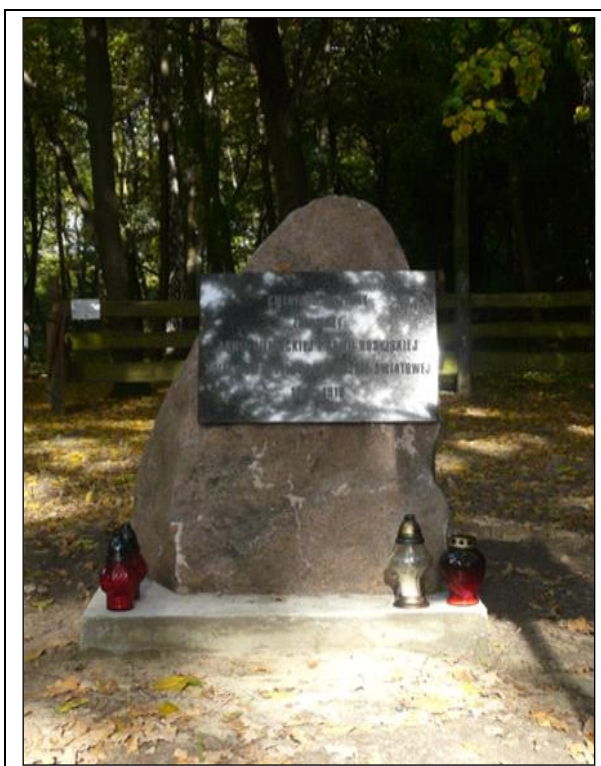

po konserwacji

Na bieżąco są prowadzone prace związane z utrzymaniem cmentarza wojennego z okresu I wojny światowej zlokalizowanego w Wiączyńniu Dolnym, na skraju Lasu Wiączyńskiego oraz miejsca pamięci zlokalizowanego w Lesie Wiączyńskim, w miejscowości Teolin. W prace nad utrzymaniem odpowiedniego

stanu nekropolii corocznie zaangażowani są pracownicy Urzędu Gminy Nowosolna, uczniowie i nauczyciele Gimnazjum w Wiączyniu Dolnym, przy wydatnej pomocy członków Stowarzyszenia Eksploracyjno-Historycznego „Grupa Łódź”. W 2014 roku przypadała 100 rocznica wybuchu I wojny światowej. Celem upamiętnienia historycznych wydarzeń okresu I wojny światowej Urząd Gminy Nowosolna pozyskał dotację z budżetu Wojewody Łódzkiego na utrzymanie i konserwację cmentarza wojennego w wysokości 4.000.00 zł i tym staraniem w roku 2014 r. wykonano tablice pamiątkowe – dwa obeliski w formie kamienia polnego z płytą granitową. Pierwszą z tablic informującą, iż jest to teren cmentarza wojennego usytuowano przed wejściem na cmentarz, drugą celem upamiętnienia Polaków, którzy walczyli w szeregach armii zaborców i polegli na frontach I wojny światowej usytuowano na terenie cmentarza (w części południowej), w rozwidleniu dwóch alei. W ramach pozyskanych środków finansowych naprawiono także uszkodzone przęsła ogrodzenia oraz uporządkowano teren cmentarza.

Lokalizacja tablic pamiątkowych

Tablica informacyjna przed wejściem na cmentarz

Tablica pamiątkowa na terenie cmentarza

W roku 2013 Urząd Gminy Nowosolna wystąpił dodatkowo z wnioskiem o dofinansowanie (w wysokości około 8.000,00 PLN) z Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa prac polegających na oczyszczeniu nagrobków kamiennych (głazów narzutowych, bloczków betonowych) z silnie porastających je glonów, mchów i porostów, odtworzeniu i uczytelnieniu inskrypcji na nagrobkach, w celu ich uwidocznienia. Dofinansowanie na ten cel w roku 2013 nie zostało przyznane.

Urząd Gminy Nowosolna oraz Dyrektor Szkoły Podstawowej w Starych Skoszewach wspierał Parafię rzymskokatolicką w działaniach prowadzących do pozyskania pomocy finansowej na „Rekonstrukcję fragmentu zabytkowego ogrodzenia przy Rzymskokatolickiej Parafii p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Starych Skoszewach” w ramach Programu osi 4 „Leader”, Działania 413 „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” objętego PROW na lata 2007-2013, w zakresie małych projektów. Przyznane parafii, na mocy zawartej w dniu 21 lutego 2014 roku „umowy przyznania pomocy”, środki finansowe w wysokości 25.000,00 PLN nie zostały wykorzystane przez parafię, z uwagi na wymagany wkład własny w wysokości około 15.000,00 PLN.

Większość obiektów zabytkowych położonych na terenie gminy Nowosolna znajduje się w posiadaniu osób prywatnych, parafii rzymskokatolickiej p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Starych Skoszewach, parafii ewangelicko-augsburskiej oraz we władaniu Agencji Nieruchomości Rolnych Skarbu Państwa, w związku z czym gmina nie posiada bezpośrednio możliwości wpływania na poprawę stanu zachowania tych obiektów, co w konsekwencji powoduje niekiedy zaniedbania ze strony właścicieli i władających. Brak jest także możliwości prawnych udzielania pomocy finansowej osobom fizycznym i prawnym, które są właścicielami obiektów zabytkowych, wpisanych jedynie do ewidencji zabytków zarówno gminnej jak i wojewódzkiej.

- **Opracowanie wirtualnej panoramy Gminy Nowosolna**

W ramach realizacji celów określonych w programie na stronie internetowej: www.nowosolna.gminarp.pl w zakładce „O gminie” → „Oświata i kultura” poza dotychczas przygotowanymi zakładkami: „Ciekawe miejsca i miejscowości” oraz „Dziedzictwo kulturowe”, gdzie umieszczono w sposób opisowy i fotograficzny najważniejsze zabytki oraz miejsca, założono dwie zakładki, w których zamieszczono: „Gminną Ewidencję Zabytków Gminy Nowosolna” oraz „Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla gminy Nowosolna na lata 2013-2016”.

Dotychczas nie opracowano zakładanej do realizacji w „Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla gminy Nowosolna na lata 2013-2016” wirtualnej panoramy Gminy Nowosolna, jako narzędzia umożliwiającego generowanie danych o obiektach i obszarach zabytkowych gminy. Decyzja o opracowaniu „Wirtualnej panoramy gminy Nowosolna”, zawierającej najciekawsze obiekty i obszary zabytkowe z terenu gminy Nowosolna, z uwzględnieniem cennego krajobrazu kulturowego, zostanie podjęta po przeprowadzeniu rozeznania kosztów realizacji powyższego zadania i możliwości technicznych zamieszczenia na serwerze Urzędu Gminy Nowosolna.

W ramach **Działania 2 „Edukacja i popularyzacja wiedzy o dziedzictwie kulturowym oraz promocja gminy”** zrealizowano lub podjęto starania w zakresie niżej wymienionych zadań:

Zadania:

- **Upowszechnianie legendy**

Głazy narzutowe różnych rozmiarów spotykamy na całym terenie gminy Nowosolna. Są zatem stałym elementem gminnego krajobrazu. Towarzyszące mieszkańcom regionu w życiu codziennym stały się źródłem podań ludowych i legend. Legenda przytoczona w „Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla Gminy Nowosolna na lata 2013-2016” tłumaczy mnogość głazów różnej wielkości na tym terenie niezwykle zdolnością ziemi do „rodzenia kamieni”. Głazy narzutowe od wieków stanowiły powszechny budulec do wznoszenia budowli mieszkalnych i gospodarczych (obory, stajnie, ogrodzenia) oraz utwardzania dróg (tzw. „kocie łby”). Także obecnie głazy narzutowe są „modnym” materiałem budowlanym, zbieranym i wykorzystywanym do budowy fundamentów, ogrodzeń, jako ozdoba do ogrodów, na pomniki przez firmy kamieniarskie, celem upamiętnienia wydarzeń historycznych, bohaterów narodowych. Legenda związana z występowaniem głazów narzutowych była dotychczas rozpowszechniana głównie przez pracowników Dyrekcji Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich. Aktualnie jest rozpowszechniana także poprzez udostępniony na stronie internetowej gminy „Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Nowosolna na lata 2013-2016”. W przyszłym okresie sprawozdawczym zakłada się włączenie szkół gminnych do popularyzacji treści podań ludowych oraz przeprowadzenie konkursu „Głazy narzutowe jako element krajobrazu gminy Nowosolna”.

- **Organizacja spotkań związanych z miejscem bitew**

Miejscowością w gminie Nowosolna, na której najważniejsze wydarzenia historyczne odcisnęły piętno są Stare Skoszewy. Wiele bitew historycznych nie ominęło tych ziem, w tym: „potop szwedzki” z XVII wieku (ucierpiało grodzisko oraz kościół w Starych Skoszewach), Powstanie Styczniowe z 1863 roku (największe i najcięższe walki odbyły się w miejscowości Stare Skoszewy i Byszewy, które upamiętnia krzyż metalowy usytuowany na wale grodziska), „Bitwa pod Łodzią” tocząca się na przełomie listopada i grudnia 1914 roku (w wyniku działań wojennych spłonął kościół modrzewiowy w Starych Skoszewach) a także w pierwszych dniach II wojny światowej bitwa rozegrana pod Boginią (polegli żołnierze spoczywają w zbiorowej mogile na cmentarzu parafialnym w Starych Skoszewach).

W roku 2013 oraz 2014, tak jak corocznie z dnia 11 listopada w miejscowości Stare Skoszewy zorganizowane zostały uroczyste gminne obchody Święta Odzyskania Niepodległości. Organizatorami uroczystości byli: Parafia Wniebowzięcia NMP i Św. Barbary w Starych Skoszewach, Wójt i Rada Gminy Nowosolna, Gminno Parkowe Centrum Kultury i Ekologii w Plichtowie, szkoły z terenu gminy, Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gminy Nowosolna, Koło Gospodyń Wiejskich w Starych Skoszewach, Ochotnicza Straż Pożarna w Starych Skoszewach. Obchody święta corocznie rozpoczyna msza święta w Sanktuarium Maryjnym w Starych Skoszewach. Następnie liczne delegacje składają kwiaty i palą znicze na mogile zbiorowej, położonej na cmentarzu parafialnym, żołnierzy poległych podczas bitwy rozegranej w czasie II Wojny Światowej w dniu 8

września 1939 roku pod Boginią pomiędzy 10 Dywizją Piechoty Armii Łódź a Niemiecką 8 Armią. Po części oficjalnej odbywa się trzecia – artystyczna część uroczystości, najczęściej przygotowywana przez nauczycieli i uczniów szkół gminnych oraz zespoły śpiewacze. Zwieńczeniem uroczystości jest poczęstunek tradycyjnymi potrawami przygotowanymi przez Koło Gospodyń Wiejskich ze Starych Skoszew oraz specjałem lokalnym „żurem Skoszewskim”. W ten sposób czczona jest pamięć wszystkich poległych, którzy walczyli o wolną Polskę, zarówno w okresie potopu szwedzkiego, powstania styczniowego, I wojny światowej, jak i II wojny światowej. Obchody Święta Niepodległości mają nie tylko wymiar symboliczny, lecz również edukacyjny.

Władze gminy, placówki oświatowe, przedstawiciele organizacji oraz mieszkańcy gminy uczestniczą licznie w obchodach Święta Niepodległości dając piękny przykład postawy patriotycznej, kultywowania wydarzeń historycznych i tradycji niepodległościowych.

- **Promocja imprez o charakterze kulturowym**

W gminie Nowosolna od wielu lat kultywowana jest tradycja organizowania cyklicznych imprez o charakterze kulturowo-folklorystycznym, takich jak: Majówka Samorządowa, Dożynki Gminne, Oplątek Wigilijny, Dzień Odzyskania Niepodległości, czy Święto Pieroga, Święto Ziemniaka, Dzień Seniora. Przedsięwzięcia te mają na celu promocję dziedzictwa kulturowego gminy, wzmocnienie pozycji gminy Nowosolna jako obszaru atrakcyjnego kulturowo i wykreowanie pozytywnego jej wizerunku oraz przede wszystkim integrację społeczności lokalnej.

Prężnie działające na terenie gminy: zespoły śpiewacze/ludowe - Byszewianie, Wiączynianka, Seniorki z Kalonki, chór męski DYSONANS, Parafialna Orkiestra ze Starych Skoszew, uświetniają swoimi występami zarówno uroczystości lokalne, jak też reprezentują gminę na zewnątrz, uczestnicząc w imprezach o różnym zasięgu. Działające zespoły/formacje przyczyniają się do integracji mieszkańców, kształtowania lokalnej dumy oraz zachowania tożsamości.

Także czynny udział w wymienionych powyżej uroczystościach Kół Gospodyń Wiejskich, funkcjonujących praktycznie we wszystkich sołectwach, przyczynia się do zachowania miejscowych tradycji i zwyczajów kulinarnych.

W kultywowaniu folkloru oraz promocji gminy Nowosolna uczestniczą jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej z Lipin i ze Starych Skoszew.

Organizatorzy i uczestnicy imprez o charakterze kulturowym i folklorystycznym zdają sobie sprawę z wielowiekowej tradycji ich urządzania i uważają coroczny udział we wszystkich uroczystości za istotny element własnej tożsamości lokalnej.

- **Wykreowanie pamiątek regionalnych**

W ramach realizacji projektu pn. „Jarmark średniowieczny jako wstęp do odbudowy grodziska w miejscowości Stare Skoszewy” zostały przygotowane gadzety z logo-herbem Starych Skoszew, propagujące historię miejscowości i grodziska oraz reklamujące i upamiętniające imprezę. Stanowiły one swego rodzaju promocję tego unikatowego w skali kraju zabytku archeologicznego.

Gadżety reklamujące Jarmark Średniowieczny

- **Wspieranie specjalów lokalnych i wpisanie ich na Ministerialną listę krajowych produktów regionalnych oraz ich promocja**

W okresie sprawozdawczym nie podjęto działań w zakresie promocji o charakterze ponadlokalnym produktów rozpoznawanych lokalnie: „żuru Skoszewskiego”, „Moskiewskich pierogów”.

- **Propagowanie dziedzictwa kulturowego w Centrum Kultury i Ekologii w Plichtowie**

Działania podejmowane w Gminno Parkowym Centrum Kultury i Ekologii w Plichtowie mają na celu integrację społeczności lokalnej, pielęgnowanie tradycji i dziedzictwa kulturowego gminy, pielęgnowanie więzi międzypokoleniowych, kultywowanie starego rzemiosła poprzez organizowanie spotkań i warsztatów z twórcami, lokalnymi artystami, rzemieślnikami. Podobnie jak w latach poprzednich w ciągu roku, odbywa się w tym miejscu szereg imprez kulturalnych. Kontynuowane są spotkania i zajęcia o charakterze kulturowym, takie jak: zajęcia malarskie, warsztaty lepienia z gliny, nauka śpiewu i gry na instrumentach muzycznych. Bogata oferta codziennych zajęć uwzględnia aktywne formy spędzania wolnego czasu połączone z pielęgnowaniem tradycji.

Raz w tygodniu w Gminno Parkowym Centrum Kultury i Ekologii w Plichtowie odbywają się próby zespołu śpiewaczego „Byszewianie”, uczestnika wielu festiwali, imprez okolicznościowych o zasięgu lokalnym oraz regionalnym. Członkowie zespołu w czasie warsztatów oraz spotkań dzielą się chętnie wiedzą o tradycjach charakterystycznych dla regionu. Także z inicjatywy zespołu śpiewaczego „Byszewianie” corocznie w miesiącu listopadzie organizowany jest „Koncert Piosenki Żołnierskiej”. Do udziału w tym wydarzeniu zapraszane są pozostałe zespoły z terenu gminy, jak i zespoły z gmin okolicznych. Zadaniem koncertu jest ocalenie od zapomnienia piosenek żołnierskich, które w dzisiejszych czasach są coraz mniej popularne.

Cyklicznie Gminno Parkowe Centrum Kultury i Ekologii w Plichtowie organizuje imprezy kulturowo-folklorystyczne. I tak:

- 1) w ostatnią niedzielę maja organizowana jest impreza plenerowa „Majówka Samorządowa”, połączona z obchodami Dnia Samorządowca, Dnia Matki i Dnia Dziecka;
- 2) na przełomie maja i czerwca organizowany jest Taneczny Piknik – warsztaty otwarte, w czasie których mieszkańcy biorą udział w lekcjach tradycyjnych tańców polskich, jak również poznają tańce innych krajów europejskich;
- 3) w miesiącu czerwcu 2014 roku po raz pierwszy odbył się Jarmark Średniowieczny, na którym można było dowiedzieć się jak wyglądało życie Słowian w okresie przedpaństwowym. W prezentacji pomagali pasjonaci kultury słowiańskiej - członkowie Rodu Dębowego Liścia. W latach następnych przewiduje się kontynuację tego wydarzenia;
- 4) każdego lata organizowany jest plener malarski, po którego zakończeniu urządzana jest wystawa poplenerowa;
- 5) pod koniec sierpnia organizowane są Dożynki Gminne – impreza, która najbardziej nawiązuje do tradycji naszego regionu. Specjalnie na tę okazję koła gospodyń wiejskich przygotowują tradycyjne polskie i regionalne potrawy, a mieszkańcy włączają się w przygotowanie tradycyjnych wieńców dożynkowych.

Gminno Parkowe Centrum Kultury i Ekologii w Plichtowie jest także beneficjentem projektów Wolontariatu Europejskiego. W ramach projektu gościło wolontariuszy z krajów europejskich. Każdy z projektów zakłada odmienne działania i wynikające z tych działań produkty. W ramach realizacji projektów powstała książka porównująca polskie i rumuńskie tradycje i zwyczaje (w języku polskim, angielskim i rumuńskim) nagrano również płyty DVD z tańcami europejskimi.

W ramach tych projektów organizowane były również warsztaty, spotkania i wywiady tematyczne mające na celu poznanie różnych kultur i tradycji, np. wieczór rumuński, grecki, taneczny piknik (na którym odbywały się warsztaty tańca greckiego i izraelskiego), czy warsztaty folklorystyczne połączone z występami zespołów z Ukrainy, Bułgarii, Serbii, Tajwanu.

Warsztaty tańców greckich z Apostolosem Skrekasem w GPCKIE w Plichtowie

Gminno Parkowe Centrum Kultury i Ekologii w Plichtowie realizuje także program Grundtvig, który zakłada współpracę między pokoleniem młodych osób oraz osób starszych. W ramach projektu zorganizowane zostały warsztaty dotyczące ginących zawodów, w których prelegentem była Pani Aldona Plucińska – etnograf z Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi. W ramach działań projektowych powstała książka na temat tradycyjnych zawodów, która zbiera w sobie profesje charakterystyczne i popularne od wieków dla wszystkich krajów partnerskich. Jednym z produktów projektu jest nagrana płyta DVD z tańcami – Polska wybrała 2 tańce: poloneza i oberka. Wszystkie projekty są współfinansowane ze środków Unii Europejskiej.

W Gminno Parkowym Centrum Kultury i Ekologii w Plichtowie nie brakuje także spotkań mających na celu promowanie bogatej historii i kultury obszaru gminy oraz pogłębianie szacunku dla dziedzictwa dziejowego.

Ważnym wydarzeniem zainicjowanym przez władze gminy Nowosolna, przy współudziale Gminno Parkowego Centrum Kultury i Ekologii, wpisującym się w tematykę tożsamości regionalnej jest podpisanie umowy o partnerstwie pomiędzy gminą Nowosolna a gmina Sulzfeld w dniu 10.10.2014 roku w miejscowości Sulzfeld. To właśnie z tego obszaru, przybyli na początku XIX wieku, na teren ówczesnej gminy Nowosolna, koloniści niemieccy, w ramach tzw. „kolonizacji fryderycjańskiej”, przeprowadzonej po III rozbiorze, nadając tym ziemiom nazwę Neu-Sulzfeld. Osadnicy z Niemiec wywarli istotny wpływ na rozwój terenów obecnej gminy Nowosolna oraz kształtowanie tradycji kulturowych. Koleje historii obu krain geograficznych wywarły silny związek między nimi.

W dniach 9-12 października 2014 roku odbyła się wizyta partnerska w Sulzfeld w Badenii-Wirtembergii w Niemczech, podczas której została podpisana umowa o partnerstwie. Spotkanie było ukoronowaniem kilkuletnich kontaktów pomiędzy gminami i zwieńczeniem dotychczasowych działań a jednocześnie bramą do dalszego współdziałania. Celem zawartej umowy jest rozwijanie współpracy polegającej m.in. na: organizowaniu wymiany młodzieży, ułatwianiu kontaktów przedsiębiorcom, rozwijanie turystyki i wymiany kulturowej, realizowanie projektów w ramach Unii Europejskiej.

Wizyta delegacji z Niemiec w Urzędzie Gminy Nowosolna w 2013 roku

Wizyta partnerska w Sulzfeld – październik 2014 roku

Gminno Parkowe Centrum Kultury i Ekologii w Plichtowie jest ponadto współorganizatorem imprez mających na celu pielęgnowanie bogatej historii gminy, takich jak: Jarmark Średniowieczny, Święto Odzyskania Niepodległości.

Przedmiotem działalności Gminno Parkowego Centrum Kultury i Ekologii w Plichtowie jest zatem zaspokajanie potrzeb i aspiracji kulturalnych społeczeństwa poprzez tworzenie i upowszechnianie różnych dziedzin kultury oraz sztuki profesjonalnej i amatorskiej. Wspieranie i promocja twórczości, edukacji i oświaty kulturowej, działań i inicjatyw kulturalnych oraz ochrona dziedzictwa kulturowego i ochrony środowiska.

- **Edukacja regionalna mieszkańców**

Ważnym elementem realizowanego Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami jest poszerzanie wiedzy i świadomości społecznej mieszkańców gminy na temat wagi kultywowania tradycji kulturowych gminy i regionu. Szczególnym miejscem poszerzania wiedzy kształtującej tożsamość regionalną i lokalną jest oprócz rodziny szkoła.

Urząd Gminy Nowosolna we współpracy z Gminno Parkowym Centrum Kultury i Ekologii w Plichtowie oraz placówkami oświaty realizuje szereg działań na rzecz popularyzacji dziedzictwa kulturowego gminy Nowosolna, m.in. wystawy, konkursy, działania edukacyjne, wydawnicze i promocyjne, stawiając sobie za cel edukację społeczności lokalnej i jej propagowanie zwłaszcza wśród najmłodszych mieszkańców naszej gminy. W roku 2014, w ramach wydarzenia pod nazwą „Jarmark Średniowieczny”, zorganizowano konkurs literacki i plastyczny. Najistotniejszymi celami, które próbowano osiągnąć było:

- poznanie historii i dziedzictwa kulturowego miejscowości Stare Skoszewy,
- budowanie tożsamości lokalnej,
- rozwijanie zainteresowania historią gminy i regionu.

W Szkole Podstawowej w Starych Skoszewach, podczas zajęć bibliotecznych, wychowawczych oraz lekcji języka polskiego prezentowano postać Jarosława Iwaszkiewicza, jego twórczość oraz związki z Byszewami i terenem gminy Nowosolna.

Szkoła Podstawowa w Starych Skoszewach w listopadzie 2006 roku otrzymała imię króla Władysława Jagiełły, co ma ścisły związek z przeszłością historyczną tej miejscowości – nadaniem przez tego władcę w roku 1426 praw miejskich Skoszewom. Każdego roku, w rocznicę nadania szkole imienia, następuje uroczyste przyjęcie pierwszoklasistów w poczet uczniów. Podczas uroczystości przygotowywane są przedstawienia związane z przeszłością historyczną oraz patronem szkoły. Także treść hymnu szkoły ściśle związana jest z historią tych ziem.

Szkoła Podstawowa w Starych Skoszewach co roku w miesiącu czerwcu organizuje we współpracy ze środowiskiem lokalnym (mieszkańcami, OSP, KGW) imprezę plenerową Święto Szkoły – „W średniowiecznym mieście”. Imprezie towarzyszy szereg działań okolicznościowych, m. in. organizowane są konkursy plastyczne: „Portret Króla Władysława Jagiełły”, „Korona Króla Władysława Jagiełły”, „Zamek Średniowieczny”, „Makieta osady”, „Wyroby z biżuterii”, „wyroby z gliny” oraz konkursy literackie: „Legenda o Starych Skoszewach”. Organizowane są pokazy walk średniowiecznych oraz życia w średniowieczu. Koło Teatralne Parawan przygotowało przedstawienie teatralne: „Jak Skoszewy miastem się stały?”, które wielokrotnie prezentowano w szkole, podczas imprez gminnych oraz Powiatowego Przeglądu Zespołów Teatralnych „Złota Maską” – zdobywając Grand-Prix konkursu.

Szkoły Podstawowe: w Lipinach oraz w Starych Skoszewach były także organizatorami rajdów pieszych po Parku Krajobrazowym Wzniesień Łódzkich. Szkoła Podstawowa w Starych Skoszewach na tzw.: „Majowe Rajdy Przedszkolaka” dodatkowo zaprosiła przedszkola miejskie (przedszkole miejskie nr 183 oraz przedszkole miejskie nr 220) w ramach spotkań integracyjnych. Zarówno wychowankowie, jak i zaproszeni goście podczas spaceru szlakami PKWŁ poznawali lokalną historię, zwiedzali ciekawe miejsca, uczestniczyli w zabawach i konkursach tematycznych.

Szkoły z terenu gminy Nowosolna także w ramach edukacji i popularyzacji wiedzy o dziedzictwie kulturowym regionu sprawowały opiekę nad miejscami pochówku poległych w czasie działań powstańczych oraz wojennych. Szkoła Podstawowa w Lipinach opiekuje się pomnikiem ku czci pomordowanych w czasie II wojny światowej położonym w Lesie Wiączyńskim. Szkoła Podstawowa w Starych Skoszewach opiekuje się Grobem Nieznanego Żołnierza oraz Grobem Powstańca Styczniowego, położonymi na cmentarzu parafialnym w Starych Skoszewach. Gimnazjum w Wiączyńsku Dolnym opiekuje się cmentarzem z okresu I wojny światowej położonym na skraju Lasu Wiączyńskiego w miejscowości Wiączyń Dolny. Uczniowie wraz z kadrą nauczycielską kilka razy w roku, przy okazji ważnych rocznic państwowych oraz świąt religijnych sprząтали miejsca pamięci, składali na nich kwiaty oraz zapalali znicze.

W ramach **Działania 3 „Rozwój turystyki kulturowej w oparciu o walory krajobrazowe i historię obszaru”** zrealizowano lub podjęto starania w zakresie niżej wymienionych zadań:

Zadanie:

- **Wykreowanie markowego produktu „Stare Skoszewy i okolice – spotkanie z historią, tradycją i kulturą”**

W okresie sprawozdawczym władze Gminy Nowosolna za pośrednictwem Lokalnej Grupy Działania „STER” wystąpiły z wnioskiem do Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi o wsparcie realizacji projektu pn. „Jarmark średniowieczny jako wstęp do odbudowy grodziska w miejscowości Stare Skoszewy” w ramach działania 413 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju dla małych projektów. Jarmark Średniowieczny stał się początkiem starań by ta jedna z najstarszych pamiątek kultury nie została zapomniana. Głównym celem projektu jest uświadomienie mieszkańcom początków powstania Starych Skoszew, istnienia grodziska i ważności tego miejsca dla rozwoju gminy, umocnienie tożsamości mieszkańców gminy, integracja mieszkańców poprzez wspólne działania projektowe, promocję turystyczną obszaru, stworzenie cyklicznej atrakcji turystycznej, promocja lokalnych twórców ludowych, ich produktów i usług, których podstawę stanowią lokalne zasoby oraz zaznajomienie uczestników (głównie dzieci i młodzież) z dawnymi zawodami. Zadaniem projektu jest przyczynienie się do wzmocnienia więzi społeczności lokalnej z miejscem zamieszkania, pobudzenie aktywności lokalnej oraz poszerzenie i wzbogacenie oferty spędzania wolnego czasu.

Podczas Jarmarku Średniowiecznego, który odbył się po raz pierwszy w dniach 6-7 czerwca 2014 roku na terenie Szkoły Podstawowej w Starych Skoszewach oraz Gminno Parkowego Centrum Kultury i Ekologii w Plichtowie odsłonięto tablicę informacyjną, przygotowano: wystawę poświęconą grodzisku skoszewskiemu, makietę grodziska skoszewskiego oraz wizualizację komputerową tego miejsca. W pierwszym dniu jarmarku dzieci ze Szkoły Podstawowej w Starych Skoszewach zaprezentowały fragmenty spektaklu teatralnego, wielokrotnie nagradzanego na różnych konkursach i przeglądach artystycznych, pod tytułem: „Jak Skoszewy miastem się stały”. Następnie dr Jerzy Sikora z Instytutu Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego wygłosił prelekcję, podczas której przedstawił dotychczasowe wyniki badań terenu grodziska i podgrodzia.

Tablica informacyjna w Starych Skoszewach

Bogate tradycje historyczne i kulturowe Starych Skoszew są godne upowszechniania. Wykonana i postawiona tablica informacyjna na szlaku turystycznym ma za zadanie uporządkować i poszerzyć wiedzę zarówno mieszkańców, jak i turystów, dotyczącą dziejów tego miejsca i tej miejscowości.

Podobny cel przyświecał przygotowaniu makiety grodziska, która będzie wykorzystywana podczas zajęć dydaktycznych z historii dla dzieci i młodzieży w szkole podstawowej oraz spotkań i imprez związanych z ideą

odtworzenia grodziska - na terenie Gminno Parkowego Centrum Kultury i Ekologii w Plichtowie i w Urzędzie Gminy Nowosolna.

Makieta grodziska Skoszewskiego

W drugim dniu trwania jarmarku średniowiecznego na terenie Gminno Parkowego Centrum Kultury i Ekologii w Plichtowie zagwarantowano szereg dodatkowych, ciekawych atrakcji, w tym: turniej rycerski, pokazy garncarstwa, wikliniarstwa, wizyta u zielarki, wróżenie u wiedźmy, wyrób glinianej biżuterii czy potrawy inspirowane średniowieczem.

Realizacja założeń Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Nowosolna na lata 2013-2016

- **Ochrona walorów i wartości materialnych i niematerialnych przy jednoczesnym ich wykorzystaniu jako czynnik rozwoju obszaru gminy Nowosolna**

Gmina Nowosolna posiada bogate walory dziedzictwa kulturowego o znaczącej randze, które należy chronić i jednocześnie odpowiednio wykorzystywać oraz udostępniać społeczeństwu.

Działania podejmowane przez władze lokalne, mają głównie na celu zahamowanie nieuchronnej degradacji obiektów materialnych oraz przede wszystkim przywróceniu im walorów estetycznych. Pośredni wpływ na odpowiednie utrzymanie obiektów zabytkowych lub obiektów o wartościach kulturowych (m.in. dobra kultury współczesnej), oraz poprawę ich stanu zachowania mają ustalenia zawarte w dokumentach planistycznych gminy: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Nowosolna oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Zawarte w planach miejscowych zasady ochrony konserwatorskiej są przestrzegane w procesie inwestycyjnym.

Oprócz cennych zabytków materialnych gminy Nowosolna na uwagę zasługują również wartości niematerialne, czyli tożsamość regionalna w postaci zespołów ludowych, twórców rzemiosła czy produktów lokalnych. Niematerialne dziedzictwo kulturowe, to wszystkie przekazane nam przez przodków, nieuchwytnie przejawy tego, co tworzy pewną grupową, narodową, etniczną bądź religijną tożsamość. Wzmacnia poczucie przynależności do społeczności lokalnej i określa nasze miejsce w świecie. Są to odziedziczone po przeszłych pokoleniach praktyki, wiedza, wyobrażenia, idee i wartości, umiejętności, przekazy oraz związane z nimi

przedmioty, czy też miejsca. Wiedza taka zostaje przekazana przez dziadków, rodziców, w szkole, w trakcie świąt i uroczystości. Przekaz międzypokoleniowy dziedzictwa niematerialnego jest głównym sposobem na zapewnienie jego przetrwania. Niematerialne dziedzictwo kulturowe nie zawsze jest oryginalne czy wyjątkowe. Każdy przejaw tego dziedzictwa jest ważny i cenny dla tych, którzy go praktykują i którym zapewnia ono poczucie przynależności do ich wspólnoty i dlatego każde zjawisko zasługuje na przetrwanie.

● **Promocja zasobów i walorów dziedzictwa kulturowego gminy Nowosolna**

W ramach promocji gminy Nowosolna w roku 2013 Urząd Gminy Nowosolna wydał zaktualizowaną Mapę turystyczną Gminy Nowosolna, zatytułowaną „Informator turystyczny, Miejscowości i ciekawe miejsca, Dziedzictwo kulturowe”, sporządzoną w skali 1:20 000, która zawiera także krótką charakterystykę gminy, przedstawia najciekawsze miejsca i miejscowości, zarówno pod względem kulturowym, jak i przyrodniczym i krajobrazowym.

W listopadzie 2014 roku także na zlecenie Urzędu Gminy Nowosolna zostało wydane zaktualizowane „Kalendarium Stare Skoszewy i okolice”, opatrzone licznymi kolorowymi fotografiami, które posiada obszerną część poświęconą historii gminy Nowosolna. Celem wydania niniejszego kalendarium jest także promocja gminy i jej zasobów. Informacje tam zawarte są bardzo często wykorzystywane przez nauczycieli podczas zajęć lekcyjnych, upowszechniane przez szkołę i Urząd Gminy Nowosolna w środowisku lokalnym podczas imprez gminnych i powiatowych.

Podsumowanie

W okresie ostatnich dwóch lat, w gminie Nowosolna można zauważyć przejawy przyczyniające się do jej rozwoju w trzech analizowanych aspektach: kulturowym, historycznym oraz społecznym. Działania prowadzone przez Urząd Gminy Nowosolna oraz instytucje gminne dążą przede wszystkim do:

- zachowania dziedzictwa kulturowego gminy poprzez podejmowanie działań służących zahamowaniu degradacji obiektów,
- zwiększenia atrakcyjności i konkurencyjności gminy na tle regionu odzwierciedlające się w organizacji działań i inicjatyw służących rozwojowi kulturowemu gminy,
- integracji mieszkańców,
- eksponowania obiektów zabytkowych do celów turystycznych i społecznych.

Podsumowując realizację Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami należy stwierdzić, że cele programowe zostały osiągnięte w stopniu zadowalającym. Wypracowano właściwe formy współdziałania różnych podmiotów dla ochrony wartości materialnych i kultywowania niematerialnego dziedzictwa kulturowego. W okresie sprawozdawczym podjęto cenne inicjatywy dotyczące wyeksponowania posiadanych obiektów i podjęto działania na rzecz uatrakcyjnienia ich pod względem turystycznym i edukacyjnym. Poprawił się również stan zachowania niektórych obiektów zabytkowych.

Działania podejmowane na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego związane z konserwacją zabytków a także upowszechnianiem gminnego dziedzictwa były finansowane zarówno ze środków własnych gminy, jak i zewnętrznych (krajowych i europejskich). W analizowanym okresie dotacje przeznaczone na zachowanie dziedzictwa kulturowego gminy pochodziły z następujących źródeł:

- Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego (MKiDN),
- budżetu samorządu Województwa Łódzkiego, w tym:
 - Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007-2013,
 - Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013
- budżetu Łódzkiego Urzędu Wojewódzkiego,
- budżetu Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa w Warszawie,
- budżetu własnego gminy.